

7. Там само, Ф.4666. Управління служби національної безпеки України у Волинській області, Оп.2, Спр.1889. Архівно-кримінальна справа. Малінський Й. Й., 83 арк.

8. Там само, Спр.2045. Архівно-кримінальна справа. Спалкова Ванда Тимофіївна, 46 арк.

9. Дмитренко, Т., 2016. «Золотий вересень» 1939–го в долі дубинського ресторатора Яна Морави, *Чехи на теренах Волині: матеріали наук. історико-краєзнавчої конф.* «Чехи на теренах Волині», Рівне: Дятлик М., 108 с.

10. Масопуст, М., 2011. «Спогади Мілослава Масопуста, генерала армії Людвіка Свободи», *Чехи і Дубенщина: матеріали Міжнар. наук.-теорет. конф.*, Луцьк: ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 132 с.

11. Нестеренко, ВА., 2001. «Чехи Радянської Волині у міжвоєнний період (1920–1930-ті рр.)», *Чехи на Волині: історія і сучасність: праці Житомирського науково-краєзнавчого т-ва дослідників Волині*. Т.24, Житомир; Малин: «Волинь», 100 с.

12. Солдатюк, М., 2011. «Чесько-польські стосунки 1920–1939 років», *Чехи і Дубенщина: матеріали Міжнар. наук.-теорет. конф.*, Луцьк: ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 132 с.

13. Dufek, V., 1997. «Perzekuce Čechů na západní Volyni. Kapitoly z dějin volyňských čechů», Praha: TISKAR, 252 s.

14. Hlaváček, R., 1997. «Volyňští Češi v bojích o starou vlast. Kapitoly z dějin volyňských Čechů. Sborník historických souborných, vědeckých a memoárových prací. Sest. Vladimír Dufek», Praha: TISKAR, 252 s.

15. Kvapil, O., 1997. «Našli jsme na Volyni druhý domov. Kapitoly z dějin volyňských Čechů. Sborník historických souborných, vědeckých a memoárových prací. Sest. Vladimír Dufek», Praha: TISKAR, 252 s.

16. Samec, V., 1994. «Kronika obce Dembrovka na Volyni», [?], 67 s.

17. Šereťuk, M., 2003. «Kronika Českého Kvasilova», [Praha ?]: *Ydalo Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel*, 80 s.

References

1. Baran, VK., Tokars'kyj, VV. «Ukrai'na: zahidni zemli: 1939–1941 rr. (Ukraine: Western lands: 1939–1941)»

2. Barn, VK., Tokars'kyj, VV., 2014. ««Zachystka»: politychni represii v zahidnyh oblastjakh Ukrai'ny u 1939–1941 rr. ("Purge": political repressions in the western regions of Ukraine in 1939–1941)», *L'viv: In–i ukrai'noznavstva im. I. Kryp'jakevycha NAN Ukrai'ny*, 456 s.

3. «Derzhavnyj arhiv Volyns'koj oblasti (State Archive of Volyn Oblast)», F.R–6 (Postanovy Volyns'kogo oblyvkonkomu), Op.1, Spr.2a.

4. «Derzhavnyj arhiv Rivnens'koj oblasti (State Archives of Rivne Oblast)», F.R–122 (Vykonom Rivnens'koj mis'koj Rady deputativ trudjashyh), Op.1, Spr.4.

5. «Derzhavnyj arhiv Volyns'koj oblasti (State Archive of Volyn Oblast)», F.38, Op.1, Spr.242.

6. Там само (Ibid), F.R–4 (Ispolnitel'nyj komitet Luckogo gorodskogo Soveta deputatov trudjashihhsja), Op.1, Spr.11a.

7. Там само (Ibid), F.4666. Upravlinnja sluzhby nacional'noi' bezpeky Ukrai'ny u Volyns'kij oblasti, Op.2, Spr.1889. Arhivno–kryminal'na sprava. Malins'kyj J. J., 83 arka.

8. Там само (Ibid), Spr.2045. Arhivno–kryminal'na sprava. Spalkova Vanda Tymofii'vna, 46 ark.

9. Dmytrenko, T., 2016. ««Zolotyj veresen'» 1939–go v doli dubyns'kogo restoratora Jana Moravy ("Golden September" in 1939 in the fate of Dubian restaurateur Yana Moravia)», *Chchy na terenah Volyni: materialy nauk. istoriko–krajeznavchoi' konf.* «Chchy na terenah Volyni», Rivne: Dyatlyk M., 108 s.

10. Masopust, M., 2011. «Spogady Miloslava Masopusta, generala armii' Ljudvika Svobody (Memoirs of Miloslav Masopust, General of the Army of Ludwika Svoboda)», *Chchy i Dubenshhyna: materialy Mizhnar. nauk.–teoret. konf.*, Luc'k: PrAT «Volyns'ka oblasna drukarnja», 132 s.

11. Nesterenko, VA., 2001. «Chchy Radjans'koj' Volyni u mizhvojenyj period (1920–1930–ti rr.) (The Czechs of Soviet Volhynia in the interwar period (1920–1930's))», *Chchy na Volyni: istorija i suchasnist': praci Zhytomyr'skogo naukovogo–krajeznavchogo t–va doslidnykiv Volyni*. Т.24, Zhytomyr; Malyin: «Volyn'», 100 s.

12. Soldatjuk, M., 2011. «Ches'ko–pol's'ki stosunki 1920–1939 rokov (Czech–Polish relations of 1920–1939)», *Chchy i Dubenshhyna: materialy Mizhnar. nauk.–teoret. konf.*, Luc'k: PrAT «Volyns'ka oblasna drukarnja», 132 s.

13. Dufek, V., 1997. «Perzekuce Čechů na západní Volyni. Kapitoly z dějin volyňských čechů», Praha: TISKAR, 252 s.

14. Hlaváček, R., 1997. «Volyňští Češi v bojích o starou vlast. Kapitoly z dějin volyňských Čechů. Sborník historických souborných, vědeckých a memoárových prací. Sest. Vladimír Dufek», Praha: TISKAR, 252 s.

15. Kvapil, O., 1997. «Našli jsme na Volyni druhý domov. Kapitoly z dějin volyňských Čechů. Sborník historických souborných, vědeckých a memoárových prací. Sest. Vladimír Dufek», Praha: TISKAR, 252 s.

16. Samec, V., 1994. «Kronika obce Dembrovka na Volyni», [?], 67 s.

17. Šereťuk, M., 2003. «Kronika Českého Kvasilova», [Praha ?]: *Ydalo Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel*, 80 s.

Shulha S. A., Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of World History, Lesya Ukrainka Eastern European National University (Ukraine, Lutsk), s.shulha@ukr.net

The Czechs of Western Volyn in the conditions of Sovietization in 1939–1941

On the basis of archival materials and memoirs of Czech re-emigrants, the paper analyzes the transformations during 1939–1941 in the Western Volyn and the impact of such changes on the life of the Volyn Czech community. The main directions of Sovietization in the western regions of Ukraine, its goals and principles are determined. The reactions of the Volyn Czech community to the actions of the new government are revealed. The role of the Sovietization processes in the changes of the economic and socio-cultural status of the Volyn Czechs is outlined.

Keywords: radyanizaciya, Volyn Czechs, repressions, re-emigration.

* * *

УДК 271.222(091)(477)

Фульмес В.,

протоіерей, аспірант Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки, викладач Волинської православної богословської академії (Україна, Луцьк), fulmes777@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1263-9808>

Єдина Помісна Православна Церква в Україні: погляд митрополита Західноєвропейського і Паризького Анатолія (Дублянського)

Митрополит Західноєвропейський і Паризький Анатолій (Дублянський) – видатний ієрарх Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ) в діаспорі, уродженець Волині, який залишив помітний слід в розвитку культури рідного краю та УАПЦ в Німеччині. Емігрувавши у 1944 році в Західну Європу, він приймав активну участь у становленні церковно-релігійного життя в Німеччині, а згодом – присвятив своє життя Українській Автокефальній Православній Церкві в діаспорі, прийнявши спочатку священничий сан, а після смерті дружини – єпископський. У даній статті подані короткі біографічні відомості про життя цього ієрарха, а також висвітлено його погляди щодо утворення в Україні Єдиної Помісної Православної Церкви.

Ключові слова: незалежність, автокефалія, Помісна Українська Православна Церква, митрополит Анатолій (Дублянський).

Ідея створення в Україні Єдиної Помісної Православної Церкви має свою тривалу історію. Протягом багатьох років церковна ієрархія та український народ намагалися домогтися виконання 34 Апостольського правила, яке говорить: «Єпископам всякого народу слід знати першого у них, і визнавати його як голову, і нічого, що перевищує їхню владу не чинити без погодження з ним. Робити ж кожному тільки те, що стосується його єпархії і місць що належать до неї. Але і перший нічого нехай не робить без погодження з усіма, бо так виявиться єднотимність, і прославиться Бог через Господа у Святому Духові, Отець, і Син, і Святий Дух» [6, с. 14]. Однак відсутність державності, входження Київської митрополії у юрисдикцію Московської патріархії й ряд інших причин на певний час зупиняли обговорення питання Автокефалії Української Церкви та відкладали її реалізацію. На новий етап розвитку ідея Помісності Української Церкви виходить з проголошенням незалежності України. І саме сьогодні, в умовах військової агресії Росії та анексії

Криму, ми спостерігаємо що не лише на словах а й на ділі розпочато реалізацію прагнень українського народу мати свою Єдину Помісну Православну Церкву. У час святкування 1030-річчя хрещення Київської Русі-України, яке відбулося 28 липня 2018 року в м. Києві, для участі в святкових заходах з цієї нагоди від Вселенського Патріарха Варфоломія I прибула делегація у складі митрополита Гальського Еммануїла (Адамакіса), архієпископа Памфільського Української Православної Церкви в США Даниїла (Зелінського) та єпископа Едмонтського Української Православної Церкви в Канаді Іларіона (Рудика). Під час свого виступу голова делегації митрополит Еммануїл повідомив про те, що материнська церква вже винесла ухвалу і розпочато процедуру для досягнення остаточної мети, надання – автокефалії Українській Православній Церкві.

З приводу утворення в Україні Єдиної Помісної Православної Церкви та надання Томосу про Автокефалію ми зустрічаємо багато думок науковців, релігієзнавців, політиків та церковних діячів. Одним з тих, хто свого часу вболівав за створення в Україні Помісної Православної Церкви був митрополит Західноєвропейський і Паризький Української Автокефальної Православної Церкви в діаспорі Анатолій (Дублянський).

Метою цієї статті є висвітлення поглядів щодо утворення в Україні Єдиної Помісної Православної Церкви митрополита Західноєвропейського і Паризького Анатолія (Дублянського).

Перш ніж висвітлювати думки владики Анатолія з приводу утворення Помісної Церкви в Україні, варто навести біографічні відомості з його життя, а також відобразити хроніку його церковної діяльності.

Митрополит Анатолій (Дублянський) (в миру – Анатолій Захарович Дублянський) народився 11 листопада 1912 року на хуторі Перетоки поблизу станції Олика на Волині. Закінчивши навчання у Луцькій гімназії у 1930 році, настоятель Покровської парафії отець Олександр Обіговський радив батькам Анатолія – Захарію й Неонілі Дублянським – відправити сина до Варшави вивчати богослів'я. Хоч і маючи значні успіхи в богослів'ї, Анатолій Захарович обрав історію й продовжив навчання на гуманітарному факультеті Віленського університету імені Стефана Баторія, а у 1938 році з певними перервами через матеріальні труднощі він закінчив Варшавський університет імені Юзефа Пілсудського з дипломом магістра в галузі історії. За стипендіальної підтримки Українського наукового інституту у Варшаві Анатолій Дублянський працював над докторською роботою «Адам Кисіль з Брусилова», але завершити її не вдалося через початок Другої світової війни. З 1938 року – працював у Волинському краєзнавчому музеї, протягом 1941–1944 років був редактором газети «Український голос», а на запрошення митрополита Полікарпа (Сікорського) був також членом митрополичої ради при Свято-Троїцькому кафедральному соборі (м. Луцьк).

У роки Другої світової війни, з наближенням фронту, багато українців залишилися за межами Батьківщини. Територію України залишив також єпископат УАПЦ. Осідком Української Автокефальної Православної Церкви на еміграції стала Західна Європа. У 1944 році серед численних емігрантів на захід виїжджає також

і Анатолій Дублянський. Його автобіографія «Шляхи мого життя» детально оповідає про шлях еміграції та початки нового життя за кордоном. Після короткого перебування в Австрії, весною 1945 року він прибуває до Баварії в Німеччині. Тут Анатолій Захарович стає активним учасником православно-церковного життя, яке розпочалося після закінчення війни у всіх громадах-таборах українців-емігрантів: він займав посаду секретаря Парафіяльної Ради Свято-Покровського храму м. Регенсбурга, у м. Амберзі виконував обов'язки дяка при отцю Олександрі Семеновичу, тут же керував бібліотекою, був активним членом Українського комітету, писав статті в різні часописи [14, с. 262].

Через таку віддану працю на користь Церкви Христової владики Никанор (Абрамович), розповідаючи про стан УАПЦ у своїх листах до Анатолія Захаровича, всіляко переконував його віддати себе на служіння Богові й Україні [7]. 11 жовтня 1951 року Анатолій Захарович одружився з Євгенією Більо. Владика Никанор закликав їх до церковного оформлення шлюбу і тому 3 грудня 1951 року Анатолій Дублянський пише прохання на ім'я архієпископа Никанора і просить дозволу на вінчання з Євгенією Більо «у винятковому порядку під час посту», на що отримує згоду [14, с. 262]. Після належної підготовки, 8 грудня 1951 року Анатолій Захарович приймає священничий сан: митрополит Никанор (Абрамович) у церкві табору переселенців Функказерне в Мюнхені висвятив його в сан диякона, а наступного дня – 9 грудня – в сан священника. Першу свою літургію отець Анатолій відслужив 13 грудня 1951 року в день пам'яті святого апостола Андрія Первозванного – основоположника Православної Церкви Русі-України. З цього часу розпочалося його священниче служіння.

З 1952 по 1970 роки отець Анатолій Дублянський був настоятелем парафії в Ляндсгуті з одночасним обслуговуванням парафії в Регенсбурзі, а з 1962 року ще й в Інгольштадті, а також деякий час парафії в Амберзі та в осередку в Пассаві. У травні 1970 року його призначено настоятелем парафії в Новому Ульмі, де він обидві існуючі до того часу парафії УАПЦ об'єднав в одну парафію, залишаючи за собою подальше обслуговування парафії в Інгольштадті. З 1975 року він також стає настоятелем парафії в осередку для старших в Дорнштадті біля Ульму.

Окрім парафіяльних обов'язків отець Анатолій з 1956 року був членом Ради Митрополії УАПЦ; у 1959 році на Соборі УАПЦ в Оттобруні біля Мюнхену був обраний до Вищого Церковного Управління, в якому спочатку виконував обов'язки секретаря, а з 1973 року – голови Вищого Церковного Управління.

За своє священниче служіння був удостоєний наступних церковних нагород: у 1953 році – нагороджений набедреником; у 1956 році – піднесений до сану протоієрея, а у 1973 році – до сану протопресвітера.

Крім цього, стараннями отця Анатолія був заснований у 1952 році друкований орган УАПЦ – український православний церковно-релігійний журнал «Рідна Церква». Спочатку журнал виходив як двомісячник, а в 1958–1988 роках як кварталник. Основну увагу видання приділяло церковній тематиці, у ньому друкувалися статті про Українську Православну Церкву, її стан у минулому та на той час, відображалось життя УАПЦ в інформаційних дописах, висвітлювалися

постанови соборів. Протягом 36-ти років отець Анатолій був редактором цього журналу, заохочував дописувачів, сам редагував та переписував матеріали до журналу, писав власні статті, шукав можливість видрукувати номери журналу в друкарні. З ним тісно співпрацювали такі автори, як відомий історик професор Наталія Полонська-Василенко, протопресвітер Демид Бурко, професор Іван Власовський, Розалія Панченко, професор Юрій Перхорович, професор Зіновій Соколюк, професор Юрій Бойко-Блохин й ряд інших науковців, а також священнослужителі: протопресвітер Палладій Дубицький, протоіерей Федір Луговенко, протоіерей Анфір Остапчук, протоіерей Борис Хайневський, протоіерей Іван Стус та інші [2, с. 5].

Окрім редакторської правці над журналом «Рідна Церква», отець Анатолій підготував і видав дві наукові праці: «Українські святі» [4] та «Тернистим шляхом. Життя митрополита Никанора Абрамовича» [5].

Після втрати у 1978 році своєї найбільшої помічниці і порадиці – дружини Євгенії – отець Анатолій 24 травня 1981 року прийняв чернецтво. У своєму слові при нареченні в єпископа, архімандрит Анатолій зазначив: «З великим переживанням і тремтінням стою перед Вами, бо має наступити в моєму житті велика подія – хіротонія мене на Єпископа. Розуміючи висоту єпископського служіння, його велику відповідальність перед Господом і Його Святою Церквою та народом, я не тільки не думав про це служіння, але й жахався самої пропозиції стати Єпископом. Служіння єпископське рівне апостольському, бо ж єпископ наступник апостольський, який має бути пастирем над пастирями, вартівником Дому Господнього і вправним керівником церковного корабля, відповідальним за спасіння душ багатьох... У цей важливий у моєму житті момент не можу не згадати дечого з мого минулого. З днів молодости моєї, завдяки вихованню моїх глибоко релігійних батьків, науці моїх вчителів релігії, завжди моя душа линула до Господа, линула до Його святого храму. Бог був для мене пристановищем і силою. Найбільшим моїм щастям було перебувати в храмі Божому. Хоч спочатку довелося мені бути на світській праці й перед тим закінчити світську науку, але призначеного Богом не оминеш. Ось уже в цьому році сповнюється тридцять років, як блаженної пам'яті архієпископ Никанор (пізніший митрополит Української Автокефальної Православної Церкви) висвятив мене на священника, а духовно підготував мене до цього служіння блаженної пам'яті протоіерей Олександр Семенович. В моїй же душпастирській праці великою помічницею була моя покійна дружина блаженної пам'яті Євгенія. Та невідомі плани Господні. Сьогодні стою перед Вами, мої Святителі, щоб незабаром прийняти з Ваших рук єпископський сан і стати єпископом нашої Української Автокефальної Православної Церкви. В майбутній моїй душпастирській діяльності в Церкві, як і дотепер, буде для мене усвідомлення того, що Церква – це установа Божа, а не людська, й законами, якими я буду керуватись, буде Свята Євангелія, із заповідями Господа про любов Бога і ближнього свого...» [12, с. 9].

Чин хіротонії архімандрита Анатолія на єпископа відбувся в неділю 31 травня 1981 року під час урочистої Літургії, що відбувалась в Церкві-Пам'ятнику апостола Андрія Первозванного у Бавнд Бруку (штат Нью-Джерсі,

США) з нагоди закінчення Десятого Собору Української Православної Церкви в США. Очолив соборне богослужіння митрополит Мстислав в співслужінні архієпископів Марка і Константина, протопресвітерів А. Селепіни, Ф. Білецького, С. Біляка, Б. Желехівського, прот. І. Щерби і протодиякона В. Поліщука [15, с. 9]. Урочисте представлення єпископа Анатолія на кафедру Західноєвропейської єпархії відбулося 28 червня 1981 року. Розуміючи велич свого покликання, у своєму пастирському служінні владика Анатолій проявив себе як ревний архіпастир, який з любов'ю піклувався про ввірену йому паству, звершував Богослужіння на парафіях своєї єпархії і не тільки, проповідував слово Христове серед православного народу в діаспорі. Цим він заслужив неабиякий авторитет і повагу. У 1983 році на Соборі УАПЦ в Лондоні він був піднесений до сану архієпископа Паризького і Західноєвропейського з місцем перебування в місті Новий Ульм. За заслуги перед Церквою і народом, Український Вільний Університет в Мюнхені у ювілейному році Хрещення Руси-України 25 липня 1988 року нагородив архієпископа Анатолія званням почесного доктора філософії [1, с. 8]. На Соборі УАПЦ в місті Генк у Бельгії в 1994 році владика було піднесено до сану митрополита Паризького і Західноєвропейського УАПЦ, а в 1995 році після Акту євхаристійного єднання Української Православної Церкви в США і діаспорі із Вселенським Патріархом Варфоломієм I митрополиту Анатолію було надано титул митрополита Созопольського.

Як бачимо, своє життя в еміграції владика Анатолій присвятив на благо та розвиток Української Автокефальної Православної Церкви в діаспорі, намагався всіляко утверджувати її авторитет. Він неодноразово мав можливість виголошувати доповіді на різну тематику, зокрема про єдність Церков, про стан УАПЦ в діаспорі, про Православ'я в Україні. Владика не забував про церковне життя своєї Батьківщини – України.

Після проголошення Акту про незалежність України, постала необхідність в утворенні своєї, незалежної від Московського Патріархату, Української Православної Церкви. З цього приводу, митрополит Анатолій схвалював ідею, що в незалежній Україні повинна бути своя, незалежна Церква: «Україні конче необхідна національна Православна Церква зі своїм власним патріархом. Ми не проти Московської патріархії тільки на тій підставі, що вона московська. Але ми проти, що вона є не тільки церквою, а й політичним інструментом російського імперіалізму... Канонічним є те, що відповідає правді й життю. А правді й життю відповідає те, що Україна є незалежною державою і має право на незалежну від жодних інших патріархатів свою Українську Православну Церкву... Вважаю за необхідне мати право закликати до єднання православних українців в одній, незалежній від Московської патріархії Українській Православній Церкві, до чого вони повинні йти через толерантне ставлення одні до других і спільний діалог. Апостольське 34-те правило каже: «Єпископом кожного народу належить знати першого між ними і визнавати його як главу», а ряд інших канонів Православної Церкви говорить, що адміністративний поділ між церквами має відбуватися згідно з поділом державним. А що він збігається із національним, то особливо в XIX ст. постав чи відновив свою діяльність ряд таких

автокефальних православних церков, як Елладська, Сербська, Болгарська, Румунська... Закликаю твердо і непохитно стояти на ґрунті оборони незалежності державної України, незважаючи на політичні, партійні погляди, віровизнання, національність. Непохитно вірити, що теперішній перехідний час з його труднощами мине, а здійснена тепер державна самостійність нашої Батьківщини – це уреалення того ідеалу, за який проливали кров попередні покоління українців. Тому цю самостійність треба берегти як найдорожчий скарб» [13].

Про зацікавлення духовним життям Батьківщини свідчить також його епістолярна спадщина, адже перебуваючи в Німеччині, відомо, що ієрарх вів переписку з архієреями Волинської єпархії: єпископом Серафимом (Верзуном, †7.04.2012), митрополитом Іоаном (Боднарчуком, †9.11.1994), митрополитом Яковом (Панчуком, †16.03.2004), а також іншими архіпастирями та духовенством.

Владика Анатолій багато уваги приділяв становленню Української Православної Церкви Київського Патріархату в Україні. На його думку, «основна сила незалежної Української Православної Церкви є в єдності на чолі з патріархом Володимиром (Романюком) та його заступником митрополитом Філаретом (Денисенком) з більшістю єпископів, ченців і мирян, з Академією та семінаріями» [3, арк. 1]. В листах владика Анатолія до митрополита Якова (Панчука), який стояв у витоках утворення Української Православної Церкви Київського Патріархату, знаходимо такі думки: «Справа автокефалії Православної Церкви в Україні була раз порушена мною в розмові з екзархом, який сказав, що наша Церква повинна мати в Україні автокефалію і одержить її, а в теперішніх умовах, коли в Україні три Православні Церкви, на мою думку тяжко говорити. На мою також думку, яку висловлює і Святійший Патріарх Філарет, можна сподіватися що Константинополь може міг би дати (автокефалію) частині Українській Православній Церкві, хоч це також лише наші здогадки. Дав би Бог, щоб хоч об'єдналися б ці дві патріархії в Україні, що незалежні від Москви... Біда ще й в тому, що в Україні «власні імуші» переважно підтримують Московську Патріархію й її ставленика в Україні митрополита Володимира (Сабодана)... Московська Патріархія ставиться дуже вороже до незалежних від неї Українських Православних Церков, а що до самого Святійшого Патріарха Філарета вважає його своїм ворогом номер один, знаючи, що це непересічний ієрарх і його треба боятися...» [9].

З великим захопленням митрополит Анатолій цікавився розвитком духовних семінарій в Україні [8; 9]. Зокрема Волинська духовна семінарія (з 2011 року – Волинська православна богословська академія) отримала у 1993 році від владика в дарунок його церковно-релігійну бібліотеку, а також фінансову допомогу [16, с. 220].

До кінця свого життя митрополит Анатолій (Дублянський) вболівав за долю рідної Української Церкви, у міру своїх сил робив усе для того, щоб вона була незалежною та визнаною в колі інших Православних Церков світу. Прийнявши Святі Дари, 28 жовтня 1997 року Божого на 85-му році життя зупинилось серце митрополита Паризького і Західноєвропейського Анатолія Дублянського. Похований владика на міському цвинтарі в Новому Ульмі.

Таким чином, митрополит Західноєвропейський і Паризький Анатолій (Дублянський) весь свій земний шлях пройшов з великою любов'ю у серці до Бога та рідної України. Він належить до числа видатних православних діаспорних ієрархів Української Церкви в XX столітті та посідає чільне місце в історії Православної Церкви й збереженні національної ідеї в еміграції. Попри це все, його погляди щодо утворення Єдиної Помісної Православної Церкви в Україні в наш час, коли Україна переживає історичний момент, є важливими, і маємо надією, що незабаром, прагнення українського народу мати свою власну Автокефальну Помісну Православну Церкву буде довершене й сприятиме утвердженню незалежності нашої Батьківщини, подоланню розділення в Українській Церкві, а думки владика – будуть втілені в реальність.

Список використаних джерел

1. 'Архієпископ Анатолій – почесний доктор філософії', 1988. *Рідна Церква*, Ч.155, с.8.
2. Глинін, А., 1992. 'Чіткість проповідання', *Українські вісті*, 27 грудня, №50 (3028), с.5.
3. 'Державний архів Волинської області', Ф.Р.3441, Оп.1, Спр.185. Лист Анатолія Дублянського від 6.2.1995.
4. Дублянський, А., прот., 1962. 'Українські святі', Мюнхен, 100 с.
5. Дублянський, А., прот., 1962. 'Тернистим шляхом. Життя Митрополита Никанора Абрамовича', Лондон, 80 с.
6. 'Книга правил святих апостолів, Вселенських і Помісних Соборів і святих Отців', 2008. Київ: *Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату*, 368 с.
7. 'Лист архієпископа Никанора до Анатолія Дублянського', *Волинський краєзнавчий музей*, Інв. №КДФ-15732; Інв. №КДФ-17151.
8. 'Лист митрополита Анатолія (Дублянського) до архієпископа Луцького і Волинського Якова (Панчука) від 27 червня 1995 року', *ВКМ*, Інв. №ДМ-33785.
9. 'Лист митрополита Анатолія (Дублянського) до митрополита Луцького і Волинського Якова (Панчука) від 10 травня 1996 року', *Архів Волинської єпархії УПЦ Київського Патріархату*, 1 арк.
10. Саган, О., 2015. 'Помісна Церква: суспільний запит та проблемність становлення', *Релігія та Соціум*, №3 (19), с.28–33.
11. 'Слово після вручення жезла', 1981. *Рідна Церква*, Ч.127–128, с.10.
12. 'Слово при нареченні в єпископи', 1981. *Рідна Церква*, Ч.127–128, с.9.
13. Соловей, Т., 'Незалежність – найдорожчий скарб' [online] Доступно: <http://www.svitlytsia.crimea.ua/index.php?section=article&artID=4856>
14. Фольмес, В., 2014. 'Митрополит Анатолій (Дублянський) – видатний ієрарх УАПЦ', *Волинський музей, історія і сучасність. Науковий збірник. Випуск 5. Матеріали V Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 24-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волинського краєзнавчого музею, м. Луцьк, 16 травня 2014 року. Упоряд. А. Силук, Луцьк*, с.261–264.
15. 'Хіротонія єпископа Анатолія', 1981. *Рідна Церква*, Ч.127–128, с.9.
16. Цап, М., прот., 2014. 'Митрополит Анатолій (Дублянський) – великий меценат Волинської духовної всемірної', *Православна Церква в сучасному суспільстві: проблеми та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (03.06.2014)*, Луцьк: *Видавництво Волинської православної богословської академії ЕІКОН*, с.215–224.
17. 'Шляхи до мого життя', *Волинський краєзнавчий музей*, Інв. №ДМ-33727.

References

1. 'Arhijepyskop Anatolij – pochesnyj doktor filosofii' (Archbishop Anatoly – Honorary Doctor of Philosophy), 1988. *Ridna Cerkva*, Ch.155, s.8.
2. Glynin, A., 1992. 'Chitkist' propoviduvannja (The clarity of preaching)', *Ukrai'ns'ki visti*, 27 grudnja, №50 (3028), s.5.

3. 'Derzhavnyy arhiv Volyn's'koi' oblasti (State Archive of Volyn Oblast), F.R.3441, Op.1, Spr.185. Lyst Anatolija Dubljans'kogo vid 6.2.1995.

4. Dubljans'kyj, A., prot., 1962. 'Ukrai'ns'ki svjati (Ukrainian saints)', Mjunhen, 100 s.

5. Dubljans'kyj, A., prot., 1962. 'Ternystym shljahom. Zhyttja Mytropolity Nykanora Abramovycha (Strangest way. The Life of Metropolitan Nikanor Abramovich)', London, 80 s.

6. 'Knyga pravyl svjatyh apostoliv, Vselens'kyh i Pomisnyh Soboriv i svjatyh Otciv (The book governs the holy Apostles, the Ecumenical and Local Councils, and the holy Fathers)', 2008. Kyi'v: *Vydannja Kyi'vs'koi' Patriarhii' Ukrai'ns'koi' Pravoslavnoi' Cerkvy Kyi'vs'kogo Patriarhatu*, 368 s.

7. 'Lyst arhiepyskopa Nykanora do Anatolija Dubljans'kogo (Letter from Archbishop Nikanor to Anatoly Dublyansky)', *Volyn's'kyj krajeznavchyy muzej*, Inv. №KDF-15732; Inv. №KDF-17151.

8. 'Lyst mytropolity Anatolija (Dubljans'kogo) do arhiepyskopa Luc'kogo i Volyn's'kogo Jakova (Panchuka) vid 27 chervnja 1995 roku (Letter from Metropolitan Anatoly (Dublyansky) to the Archbishop of Lutsk and Volynsky, Yakov (Panchuk), dated June 27, 1995)', *VKM*, Inv. №DM-33785.

9. 'Lyst mytropolity Anatolija (Dubljans'kogo) do mytropolity Luc'kogo i Volyn's'kogo Jakova (Panchuka) vid 10 travnja 1996 roku (Letter from Metropolitan Anatoly (Dublyansky) to the Metropolitan of Lutsk and Volynsky Yakov (Panchuk) dated May 10, 1996)', *Arhiv Volyn's'koi' jeparhii' UPC Kyi'vs'kogo Patriarhatu*, 1 ark.

10. Sagan, O., 2015. 'Pomisna Cerkva: suspil'nyj zapyt ta problemnist' stanovlennja (Local Church: public inquiry and problem formation)', *Religija ta Socium*, №3 (19), s.28-33.

11. 'Slovo pislja vruchennja zhezla (Word after handing the rod)', 1981. *Ridna Cerkva*, Ch.127-128, s.10.

12. 'Slovo pry narechenni v jepyskopy (Word at baptismal baptism)', 1981. *Ridna Cerkva*, Ch.127-128, s.9.

13. Solovej, T., 'Nezalezhnist' – najdorozhchij skarb (Independence is the most expensive treasure) [online] Dostupno: <http://www.svityltisia.crimea.ua/index.php?section=article&artID=4856>

14. Ful'mes, V., 2014. 'Mytropolyt Anatolij (Dubljans'kyj) – vydatnyj ijerarh UAPC (Metropolitan Anatoly (Dublyansky) is an outstanding hierarch of the UAOC)', *Volyn's'kyj muzej, istorija i suchasnist'*. Naukovyy zbirnyk. Vypusk 5. *Materialy V Vseukrai'ns'koi' naukovoi' istoriko-krajeznavchoi' konferencii', prysvjachenoj' 24-j richnyci Nezalezhnosti Ukrai'ny ta 85-j richnyci stvorennja Volyn's'kogo krajeznavchogo muzeju, m. Luc'k, 16 travnja 2014 roku. Uporjad. A. Syljuk, Luc'k, s.261-264.*

15. 'Hirotonija jepyskopa Anatolija (Chirtonius of Bishop Anatolia)', 1981. *Ridna Cerkva*, Ch.127-128, s.9.

16. Cap, M., prot., 2014. 'Mytropolyt Anatolij (Dubljans'kyj) – velykyj mecenat Volyn's'koi' duhovnoi' seminarii' (Metropolitan Anatoly (Dublyansky) is a great philanthropist of the Volyn Seminary)', *Pravoslavna Cerkva v suchasnomu suspil'stvi: problemy ta perspektyvy: materialy mizhnarodnoi' nauko-vo-praktychnoi' konferencii' (03.06.2014)*, Luc'k: *Vydavnytvo Volyn's'koi' pravoslavnoi' bogoslovs'koi' akademii' EIKΩN*, s.215-224.

17. 'Shljahy do mogo zhyttja (Ways to my life)', *Volyn's'kyj krajeznavchyy muzej*, Inv. №DM-33727.

Fulmes V., archpriest, postgraduate student Lesya Ukrainka Eastern European National University, teacher of the Volyn Orthodox Theological Academy (Ukraine, Lutsk), fulmes777@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1263-9808>

The Local Orthodox Church in Ukraine: view of Metropolitan of Western European and Parisian Anatoly (Dublyansky)

Metropolitan of Western European and Parisian Anatoly (Dublyansky) is a prominent hierarch of the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church in (UAOC) the diaspora, a native of Volyn, who left a significant mark in the development of the culture of his native land and the UAOC in Germany. Embroidering in Western Europe in 1944, he actively participated in the formation of church and religious life in Germany, and later dedicated his life to the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church in the diaspora, first taking the priest's dignity, and after the death of his wife, the episcopal.

This article presents brief biographical information about the life of this hierarch, and also highlights his views on the establishment of a Local Orthodox Church in Ukraine.

Keywords: independence, autocephaly, Local Ukrainian Orthodox Church, Metropolitan Anatoly (Dublyansky).

УДК 324(47+57:477.8)«1946»

Стасюк О. Й.,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу новітньої історії, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Україна, Львів), ol_stasuk@ukr.net, <http://orcid.org/0000-0002-2957-0432>

День виборів до Верховної Ради СРСР 10 лютого 1946 року у західноукраїнських областях УРСР

Висвітлено процес голосування у західноукраїнських областях УРСР за кандидатів до ВР СРСР 10 лютого 1946 року. Показано, що, на відміну від східноукраїнських та південних областей УРСР, де вибори проходили за ustalеним сценарієм, день виборів у західноукраїнському регіоні вилився у жорстке протистояння між владою і населенням. Показано владні заходи, з репресивними включно, спрямовані на активізацію процесу голосування та досягнення контрольованих результатів. Наголошено, що лише застосування військової сили та численні маніпуляції з підрахунком голосів дозволили владі заявити про підтримку провладних кандидатів місцевим населенням. Виокремлено чинники, які моделювали електоральну поведінку західних українців та змушували їх вдаватися до найрізноманітніших форм протесту зі збройними включно. Доведено, що офіційні результати голосування не відображали реальних політичних уподобань населення.

Ключові слова: західноукраїнські області УРСР, вибори до ВР СРСР, процес голосування, реакція населення, збройні формування ОУН і УПА.

Після приєднання Західної України до УРСР, регіон довгі роки відрізнявся від решти території республіки за економічними, соціальними, а головне – суспільно-політичними показниками. Наміри влади якнайшвидше уніфікувати ці процеси часом призводили до неочікуваних результатів. Зокрема, проведення у західноукраїнських областях виборчих кампаній до ВР СРСР, УРСР та місцевих рад, які представники режиму розглядали як один із дієвих чинників радянзації регіону, лише посилювало вороже ставлення населення до радянської влади. Оцінюючи радянську демократію крізь призму європейських демократичних стандартів, західні українці усвідомлювали не функціональність виборчої системи СРСР і не бажали бути учасниками процесу, який імітував демократію. Електоральний досвід населення західноукраїнських областей до сьогодні позначається на електоральній географії України. Тож, вивчення цього досвіду в світлі ретроспективного аналізу буде корисним для процесу політичної модернізації України, зокрема, ефективного реформування її виборчої системи.

Метою статті є висвітлити перебіг та результати голосування у західноукраїнських областях під час виборів до ВР СРСР 10 лютого 1946 року. Показати владні заходи, спрямовані на забезпечення контрольованих результатів, та реакцію місцевого населення.

У системі організації та проведення радянських виборчих кампаній представники режиму особливе місце відводили процесу голосування, який мав стати підсумком проведеної владою передвиборчої організаційно-політичної роботи. Влада у такі моменти хотіла не лише отримати переконливу перемогу, але й відчутти всенародну любов та схвалення своїх дій, що мало підкреслити її легітимний статус як серед міжнародної спільноти, так і в очах власного народу. Як стверджує канадський дослідник С. Скельчик, Сталіну та його соратникам, які мали багато причин сумніватися у лояльності населення, потрібні були «не просто 99% демонстрації підтримки, а 99% підтримки з ентузіазмом і радістю» [10]. Тому вибори були оголошені